

Fræðsluefni fyrir persónuverndarfulltrúa

PERSÓNU
VERND

Notkun kynningarefnisins

Glærurnar eru unnar upp úr fræðsluefni fyrir persónuverndarfulltrúa sem Persónuvernd hefur tekið saman og birt á vefsíðu sinni.

Notkun glæranna og kynningarefnisins í óbreyttri mynd er öllum heimil.

Óheimilt er að gera hvers kyns breytingar á glærunum, hvort sem er á efni þeirra eða útliti.

Persónuvernd ber enga ábyrgð á notkun þeirra upplýsinga sem kynningarefnið hefur að geyma.

Ný evrópsk persónuverndarlöggjöf

Reglugerð Evrópuráðsins og þingsins (ESB) nr. 2016/679 frá 27. apríl 2016 um vernd einstaklinga í tengslum við vinnslu persónuupplýsinga og um frjálsa miðlun slíkra upplýsinga og niðurfellingu tilskipunar 95/46/EB (GDPR)

Kom til framkvæmda 25. maí 2018 í Evrópu

- 99 lagagreinar, 173 formálsorð, 81 bls.

Víðtækt gildissvið – allur heimurinn undir

Helstu markmið

- Auka réttindi einstaklinga
Hver vinnur upplýsingar um þá, **hvenær** og í **hvaða** tilgangi
- Þróun á hinum innri stafræna markaði
Sparnaður og hagræðing fyrir fyrirtæki á evrópskum markaði – einnig auknar kröfur

Ný persónuverndarlög

- **Lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga**
 - Tóku gildi 15. júlí 2018
 - Þau lögfestu reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) nr. 2016/679
- **Persónuverndarreglugerðin sem slík hefur lagagildi rétt eins og lög nr. 90/2018**
 - Ákvæði reglugerðarinnar ganga frammar ákvæðum laganna
 - Þar sem ákvæði reglugerðarinnar eru ekki útfærð sérstaklega í persónuverndarlögum gilda ákvæði reglugerðarinnar.
 - **Ávallt nauðsynlegt að beita lögnum og reglugerðinni saman**

Nokkur mikilvæg hugtök

Persónuupplýsingar

- Hvers kyns upplýsingar um persónugreindan eða persónugreinanlegan einstakling
- Allar upplýsingar sem hægt er að tengja við einstakling
 - Nafn, kennitala, raðnúmer snjalltækja, staðsetningargögn, IP-tölur, ljósmynd o.fl.
- Fjöldi breyta getur skipt máli
- Almennar persónuupplýsingar – viðkvæmar persónuupplýsingar
- Ópersónugreinanleg gögn falla utan persónuverndarlaga

Nokkur mikilvæg hugtök

Persónuupplýsingar

- **Almennar persónuupplýsingar**
- **Viðkvæmar persónuupplýsingar**
 - Upplýsingar um kynþátt, þjóðernislegan uppruna, stjórnámálaskoðanir, trúarbrögð, lífsskoðun og aðild að stéttarfélagi
 - Heilsufarsupplýsingar
 - Upplýsingar um kynlíf manna og kynhneigð.
 - Erfðafræðilegar upplýsingar
 - Lífkennaupplýsingar
- **Upplýsingar um refsiverða háttsemi**
 - Sérreglur um meðferð þeirra

Nokkur mikilvæg hugtök

Vinnsla

- Sérhver aðgerð eða röð aðgerða þar sem persónuupplýsingar eru unnar, hvort sem vinnsla er sjálfvirk eða ekki.
- Dæmi:
 - Söfnun, skráning, flokkun, kerfisbinding, varðveisla, aðlögun eða breyting, heimt, skoðun, notkun, miðlun með framsendingu, dreifing eða aðrar aðferðir til að gera upplýsingarnar tiltækar, samtenging eða samkeyrsla, aðgangstakmörkun, eyðing eða eyðilegging.

Nokkur mikilvæg hugtök

Ábyrgðaraðili

- Einstaklingur, lögaðili, stjórnvald eða annar aðili sem ákveður einn eða í samvinnu við aðra tilgang og aðferðir við vinnslu persónuupplýsinga.
- Ábyrgðaraðili ber ábyrgð á því að sú vinnsla persónuupplýsinga, sem fer fram á hans vegum, samrýmist persónuverndarlögum, og hann þarf að geta sýnt fram á það.

Nokkur mikilvæg hugtök

Vinnsluaðili

- Einstaklingur eða lögaðili, stjórnvald eða annar aðili sem vinnur með persónuupplýsingar á vegum ábyrgðaraðila.
- Vinnsluaðili er sá sem vinnur persónuupplýsingar fyrir hönd ábyrgðaraðila á grundvelli samnings þar að lútandi. Samningurinn nefnist **vinnslusamningur** og þarf að uppfylla tiltekin skilyrði sem sett eru í persónuverndarlögum.
- Fyrirmynd að vinnslusamningi má nálgast á vefsíðu Persónuverndar.

Nokkur mikilvæg hugtök

Samþykki

- **Óþvinguð, sértæk, upplýst og ótvíræð** viljayfirlýsing hins skráða um að hann samþykki, með yfirlýsingu eða ótvíræðri staðfestingu, vinnslu persónuupplýsinga um sig.

Hvað breyttist ekki við gildistöku nýju lögjafarinnar?

Þarf áfram að fylgja ákveðnum kröfum:

- Hvaða heimild stendur til vinnslunnar?
 - Lagaheimild/skylda - almannahagsmunir
 - Samþykki
 - Lögmætir hagsmunir
 - Aðrar heimildir
- Er vinnslan lögmæt, gagnsæ, hófleg, áreiðanleg?
- Er tilgangur vinnslunnar skýrt tilgreindur, lögmætur og málefnalegur?
- Er öryggi upplýsinganna tryggt?
- Hvar eru upplýsingarnar vistaðar og hvar má vista þær? Innan eða utan EES?

Heimildir til vinnslu persónuupplýsinga

- Öll vinnsla persónuupplýsinga verður að byggjast á heimild í persónuverndarlögum.
 - Almennar persónuupplýsingar: Heimild þarf í 9. gr. laganna
 - Viðkvæmar persónuupplýsingar: Heimild þarf í 9. gr. **og** í 11. gr. laganna
- Það fer eftir tilgangi vinnslunnar hvaða heimild getur átt við í hvert sinn.
- Engin ein heimild er rétthærri, mikilvægari eða betri en önnur.
- Ábyrgðaraðili ákveður á hvaða heimild vinnsla er byggð.

Heimildir til vinnslu persónuupplýsinga

Almennar persónuupplýsingar

- **Samþykki** hins skráða fyrir vinnslu persónuupplýsinga í þágu tiltekinna markmiða
- Nauðsyn til að **efna samning** sem hinn skráði er aðili að
- Nauðsyn til að **fullnægja lagaskyldu** sem hvílir á ábyrgðaraðila
- Nauðsyn til að **vernda brýna hagsmuni hins skráða eða annars einstaklings**
- Nauðsyn vegna verks sem unnið er í þágu **almannahagsmuna** eða við **beitingu opinbers valds**
- Nauðsyn vegna **lögmatra hagsmuna** sem ábyrgðaraðili eða einhver annar gætir, **nema hagsmunir eða grundvallarréttindi og frelsi hins skráða**, sem krefjast verndar persónuupplýsinga, **vegi þyngra**, einkum ef hinn skráði er barn.
 - Stjórnvöld geta almennt ekki byggt á þessari heimild

Heimildir til vinnslu persónuupplýsinga

Viðkvæmar persónuupplýsingar

- **Afdráttarlaust samþykki** hins skráða fyrir vinnslu í þágu tiltekinna markmiða
- Vinnslan er nauðsynleg til þess að sá sem ákveður vinnsluna (ábyrgðaraðili) eða hinn skráði geti staðið við **skuldbindingar** sínar og **nýtt sér tiltekin réttindi samkvæmt vinnulöggjöf** eða **löggjöf um almannatryggingar** eða **félagslega vernd**.
- Vinnslan er nauðsynleg **til að verja verulega hagsmuni** hins skráða eða annars einstaklings sem ekki er sjálfur fær um að gefa samþykki sitt.
- Vinnslan fer fram sem **liður í lögmætri starfsemi stofnunar, samtaka eða annars aðila** sem starfar ekki í hagnaðarskyni og hefur stjórnmalaleg, heimspekileg, trúarleg eða stéttarfélagsleg markmið. Ekki má þá afhenda öðrum persónuupplýsingarnar án samþykkis hins skráða.
- Vinnslan tekur einungis til upplýsinga sem hinn skráði hefur augljóslega **sjálfur gert opinberar**.

Heimildir til vinnslu persónuupplýsinga

Viðkvæmar persónuupplýsingar, frh.

- Vinnslan er nauðsynleg til að unnt sé að stofna, hafa uppi eða verja **réttarkröfur**.
- Vinnslan er nauðsynleg af ástæðum sem varða **verulega almannahagsmuni og fyrir henni er sérstök lagaheimild**.
- Vinnslan er nauðsynleg til að unnt sé að **fyrirbyggja sjúkdóma eða vegna atvinnulækninga**, til að meta vinnufærni starfsmanns, greina sjúkdóma og láta í té umönnun eða meðferð á sviði heilbrigðis- eða félagsþjónustu, enda er hún framkvæmd af starfsmanni slíkrar þjónustu sem bundinn er þagnarskyldu.
- Vinnslan er nauðsynleg af ástæðum sem varða **almannahagsmuni á sviði lýðheilsu**, svo sem til að **verjast alvarlegum heilsufarsógunum** sem ná yfir landamæri eða tryggja gæði og öryggi heilbrigðisþjónustu og lyfja eða lækningatækja.
- Vinnslan er nauðsynleg vegna **tölfræði-, sagnfræði- eða vísindarannsókna**, enda er persónuvernd tryggð með tilteknum ráðstöfunum eftir því sem við á í samræmi við lög um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga.
- Vinnslan er nauðsynleg vegna **skjalavistunar í þágu almannahagsmuna** og fer fram á grundvelli laga sem kveða á um viðeigandi og sértækar ráðstafanir til að vernda grundvallarréttindi og hagsmuni þína, einkum þagnarskyldu.

Vinnsla upplýsinga um refsiverða háttsemi

- Upplýsingar um refsiverða háttsemi einstaklinga lúta sérstökum reglum samkvæmt persónuverndarlögum.
- Þær teljast ekki til viðkvæmra persónuupplýsinga í skilningi laganna.
- Þó eru gerðar strangari kröfur til meðferðar þeirra en almennra persónuupplýsinga.
- Gerðar eru mismunandi kröfur eftir því hvort ábyrgðaraðilinn er stjórnvald eða einkaaðili.

Heimildir stjórnvalda til vinnslu persónuupplýsinga

- Öll vinnsla stjórnvalda á persónuupplýsingum verður að byggjast á heimild í persónuverndarlögum.
- Helstu heimildir stjórnvalda:
 - Lagaskylda
 - Nauðsyn vegna almannahagsmuna eða beitingar opinbers valds
 - Nauðsyn til að efna samning
- Heimildir sem stjórnvöld geta almennt ekki byggt á
 - Samþykki
 - Lögmætir hagsmunir

Meginreglur um vinnslu persónuupplýsinga

- **Sanngirnisreglan:** að persónuupplýsingar séu unnar með lögmætum, sanngjörnum og gagnsæjum hætti gagnvart einstaklingnum
- **Tilgangsreglan:** að persónuupplýsingar séu unnar í skýrum, lögmætum og málefnalegum tilgangi og ekki unnar frekar í öðrum og ósamrýmanlegum tilgangi.
- **Meðalhófsreglan:** að persónuupplýsingar séu nægilegar, viðeigandi og ekki umfram það sem nauðsynlegt er miðað við tilganginn með vinnslu þeirra.

Meginreglur um vinnslu persónuupplýsinga

- **Áreiðanleikareglan:** að persónuupplýsingar séu áreiðanlegar og uppfærðar eftir þörfum; persónuupplýsingum sem eru óáreiðanlegar eða ófullkomnar skal eyða eða þær leiðrétta án tafar.
- **Varðveislureglan:** að persónuupplýsingar séu varðveittar í því formi að ekki sé unnt að bera kennsl á einstaklinga lengur en þörf krefur miðað við tilganginn með vinnslu þeirra. Heimilt er að geyma persónuupplýsingar lengur að því tilskildu að vinnsla þeirra þjóni eingöngu skjalavistun í þágu almannahagsmuna, rannsókna á sviði vísinda eða sagnfræði eða í tölfræðilegum tilgangi og að viðeigandi öryggis sé gætt.
- **Öryggisreglan:** að persónuupplýsingar séu unnar með þeim hætti að viðeigandi öryggi þeirra sé tryggt.

Skyldur þeirra sem vinna með persónuupplýsingar

Ábyrgðarskyldan

- Fyrirtæki, stofnanir, sveitarfélög og aðrir sem bera ábyrgð á vinnslu persónuupplýsinga (ábyrgðaraðilar) þurfa að fara að meginreglum löggjafarinnar, og þeir þurfa að geta sýnt fram á það.
 - Hvað felst í þessu?

PERSÓNU
VERND

Skyldur þeirra sem vinna með persónuupplýsingar

Fræðsluskyldan

- Fræðsluskyldan er einn þáttur í ábyrgðarskyldu fyrirtækja og stjórnvalda.
- Hún felur í sér að þeir sem vinna með persónuupplýsingar veiti einstaklingum rétt til upplýsinga samkvæmt löggjöfinni.
- Talað er um upplýsingarétt einstaklinga og fræðsluskyldu fyrirtækja og stjórnvalda (ábyrgðaraðila), og er þá átt við sama hlutinn.
- Meginreglan um gagnsæi krefst þess að upplýsingar séu auðveldlega aðgengilegar og á skýru og einföldu máli.

- Hvað á að veita fræðslu um?

Hvað þarf að upplýsa um?	Upplýsinga er aflað frá hinum skráða	Upplýsinga er aflað frá öðrum
Heiti og samskiptaupplýsingar ábyrgðaraðila og persónuverndarfulltrúa	X	X
Tilgang vinnslu og heimild til vinnslu	X	X
Lögmæta hagsmuni (ef vinnsla byggir á þeirri heimild)	X	X
Tegundir persónuupplýsinga		X
Viðtakendur	X	X
Miðlun til þriðju landa og verndarráðstafanir	X	X
Varðveislutíma	X	X
Upplýsingar um réttindi einstaklinga	X	X
Afturköllun samþykkis, ef við á	X	X
Rétt til að leggja fram kvörtun hjá Persónuvernd	X	X
Hvaðan upplýsingar koma		X
Skyldu til að veita upplýsingar skv. lögum eða samningi	X	
Sjálfvirka ákvarðanatöku	X	X

Skyldur þeirra sem vinna með persónuupplýsingar

Fræðsluskyldan, frh.

- **Hvernig á að veita fræðslu?**

- Fræðslan skal vera á skýru og einföldu máli.
- Áhersla er lögð á að fræðslan skuli vera á gagnorðu, gagnsæju, skiljanlegu og aðgengilegu formi.
- Hún skal vera aðskilin frá öðrum atriðum, t.d. almennum samningsskilmálum.
- Upplýsingarnar skulu veittar skriflega eða á annan hátt.
- Upplýsingarnar skulu veittar hinum skráða að kostnaðarlausu.

- **Undantekningar frá fræðsluskyldunni**

Skyldur þeirra sem vinna með persónuupplýsingar

Skrá yfir vinnslustarfsemi

- Yfirlit yfir alla vinnslu persónuupplýsinga hjá viðkomandi stofnun/fyrirtæki
 - Efni og form
- Bæði haldin hjá ábyrgðaraðila og vinnsluaðila
 - Ítarlegri skrá hjá ábyrgðaraðilum
- [Sniðmát vinnsluskrár og leiðbeiningar á vefsíðu Persónuverndar](#)
- Skráin er aðgengileg Persónuvernd
- Undantekning – ekki þarf að gera vinnsluskrá þar sem starfsmenn eru færri en 250, nema þegar vinnslan:
 - er líkleg til að leiða af sér áhættu fyrir réttindi og frelsi hins skráða
 - **er ekki tilfallandi**
 - tekur til viðkvæmra persónuupplýsinga
- *Í framkvæmd og nær án undantekninga skulu því öll fyrirtæki og stofnanir halda skrá yfir vinnslustarfsemi sína, óháð starfsmannafjölda.*

Skyldur þeirra sem vinna með persónuupplýsingar

Skrá yfir vinnslustarfsemi, frh.

Hvaða upplýsingar eiga að koma fram í vinnsluskrá ábyrgðaraðila?

1. Heiti og samskiptaupplýsingar ábyrgðaraðila og, eftir atvikum, sameiginlegs ábyrgðaraðila, fulltrúa ábyrgðaraðila og persónuverndarfulltrúa.
2. Tilgangur vinnslunnar.
3. Lýsing á flokkum skráðra einstaklinga og flokkum persónuupplýsinga.
4. Flokkar viðtakenda sem fengið hafa eða munu fá persónuupplýsingarnar í hendur, m.a. viðtakenda í þriðju löndum eða alþjóðastofnanir.
5. Ef við á, miðlun persónuupplýsinga til þriðja lands eða alþjóðastofnunar, þ.m.t. um hvaða þriðja land eða alþjóðastofnun er að ræða, og, ef um er að ræða miðlun sem um getur í annarri undirgrein 1. mgr. 49. gr. pvrgr., gögn um viðeigandi verndarráðstafanir.
6. Ef mögulegt er, fyrirhuguð tímamörk varðandi eyðingu mismunandi gagnaflokka.
7. Ef mögulegt er, almenn lýsing á þeim tæknilegu og skipulagslegu öryggisráðstöfunum sem um getur í 1. mgr. 32. gr. pvrgr.

Skyldur þeirra sem vinna með persónuupplýsingar

Skrá yfir vinnslustarfsemi, frh.

Hvaða upplýsingar skulu koma fram í vinnsluskrá vinnsluaðila?

1. Nafn og samskiptaupplýsingar vinnsluaðila, eins eða fleiri, og sérhvers ábyrgðaraðila sem vinnsluaðilinn starfar í umboði fyrir og eftir atvikum, fulltrúa ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila og persónuverndarfulltrúa.
2. Flokkar vinnslu sem fer fram fyrir hönd hvers ábyrgðaraðila.
3. Ef við á, miðlun persónuupplýsinga til þriðja lands eða alþjóðastofnunar, þ.m.t. um hvaða þriðja land eða alþjóðastofnun er að ræða, og, ef um er að ræða miðlun sem um getur í annarri undirgrein 1.mgr. 49. gr. pvrgr., gögn um viðeigandi verndarráðstafanir.
4. Ef mögulegt er, almenn lýsing á þeim tæknilegu og skipulagslegu öryggisráðstöfunum sem um getur í 1. mgr. 32. gr. pvrgr.

Öryggi persónuupplýsinga

- Þeir sem vinna með persónuupplýsingar þurfa að gera viðeigandi **tæknilegar og skipulagslegar ráðstafanir** til að tryggja öryggi þeirra
 - T.d. með dulkóðun, notkun gerviauðkenna, tryggja tiltækileika, álagspól o.s.frv.
 - Skipulagðir ferlar nauðsynlegir
 - Innbyggð og sjálfgefin persónuvernd
- Hvaða skyldur hvíla á þeim sem geyma eða vinna með persónuupplýsingar?
 - Ekki sé hættu á að óviðkomandi aðilar komist í þær
 - Tryggja að þær skaðist ekki eða glatist
 - Tryggja að þeir, sem hafa gilda ástæðu til, komist í upplýsingarnar
 - Öryggisráðstafanir skulu taka mið af umfangi og viðkvæmni upplýsinganna

Öryggisbrestur

- Öryggisbrestur felur í sér brest á öryggi sem leiðir til óviljandi eða ólögmætrar eyðingar persónuupplýsinga, sem eru sendar, varðveittar eða unnar á annan hátt, eða að þær glatist, breytist, verði birtar eða aðgangur veittur að þeim í leyfisleysi.
- **Skylda til að tilkynna öryggisbrest**
 - Til Persónuverndar **innan 72 klst.**
 - Til einstaklingsins sjálfs ef áhættan er mikil
 - Vinnsluaðilar þurfa að tilkynna ábyrgðaraðila um öryggisbrestinn

Breytt eftirlit – sektarheimildir

- Þátttaka persónuverndarstofnana í samevrópsku umhverfi
 - Einn afgreiðslustaður og samræmingarkerfi
- Stórauknar sektarheimildir
 - Allt að 4% af árlegri heildarveltu eða 20 milljónum evra, hvort heldur er hærra
 - Allt að 2% af árlegri heildarveltu eða 10 milljónum evra, hvort heldur er hærra
 - Ná einnig til vinnsluaðila

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

- Með nýrri löggjöf er einstaklingum veitt betri vernd og aukinn ákvörðunarréttur yfir persónuupplýsingunum sínum.
- Er verið að vinna persónuupplýsingar um einstakling? Þá á hann rétt á að vita:
 - **Hver** vinnur þær
 - **Hvenær** þær eru unnar
 - Í **hvaða tilgangi**

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Upplýsingaréttur (fræðsluskyldan)

- Einstaklingar eiga rétt á að sá aðili, sem vinnur með persónuupplýsingar um þá, veiti m.a. fræðslu um eftirfarandi:
 - hvers vegna er verið að vinna með upplýsingarnar
 - hver lagagrundvöllur vinnslunnar er
 - hvaða tegundir upplýsinga eru notaðar
 - hvaðan upplýsingarnar eru fengnar, ef þær koma frá öðrum en hinum skráða
 - hversu lengi á að varðveita upplýsingarnar
 - hvort miðla eigi upplýsingunum til þriðja aðila og þá til hvers og hvers vegna
 - hvort flytja eigi upplýsingarnar úr landi, og þá hvert og hvað eigi að gera við þær
 - hvort nota eigi upplýsingarnar við gerð persónusniðs
 - rétt hins skráða til að kvarta til Persónuverndar

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Aðgangsréttur

- Einstaklingar eiga rétt á að fá upplýsingar um það hvort fyrirtæki eða stjórnvald, eða annar aðili sem vinnur með persónuupplýsingar, vinnur með persónuupplýsingar um þá.
- Þessi réttur nefnist rétturinn til aðgangs, eða **aðgangsréttur**. Í honum felst réttur til þess að fá:
 - staðfestingu á því að unnið sé með persónuupplýsingar einstaklingsins,
 - afrit af þeim persónuupplýsingum um einstaklinginn sem unnið er með, og
 - aðrar upplýsingar um vinnsluna.

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Aðgangsréttur

- **Hvenær ber að svara aðgangsbeyðni?**
 - Án ótilhlýðilegrar tafar og **eigi síðar en innan mánaðar** frá því að beyðnin barst fyrirtækinu/stjórnvaldinu. Þennan frest má þó lengja um tvo mánuði til viðbótar ef þörf er á.
 - Ef ekki er orðið við aðgangsbeyðni skal, í síðasta lagi innan mánaðar frá viðtöku beyðninnar, tilkynna einstaklingnum um ástæðurnar fyrir því og um möguleikann á að leggja fram kvörtun hjá Persónuvernd.
- **Á hvaða formi ber að afhenda gögn?**
 - Ef aðgangsbeyðnin er sett fram rafrænt skulu upplýsingarnar látnar í té með rafrænu sniði sem almennt er notað, nema einstaklingurinn fari fram á annað, t.d. að fá gögn afhent á pappírformi eða að upplýsingar séu veittar munnlega.

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Réttur til takmörkunar á vinnslu

- **Einstaklingur getur krafist þess að ábyrgðaraðili takmarki vinnslu persónuupplýsinga um hann þegar eitt af eftirfarandi á við:**
 - hinn skráði vefengir að persónuupplýsingar séu réttar, þangað til ábyrgðaraðilinn hefur fengið tækifæri til að staðfesta að þær séu réttar.
 - vinnslan er ólöglegt og hinn skráði andmælir því að persónuupplýsingunum sé eytt og fer fram á takmarkaða notkun þeirra í staðinn.
 - ábyrgðaraðilinn þarf ekki lengur á persónuupplýsingunum að halda fyrir vinnsluna en skráði einstaklingurinn þarfnast þeirra til þess að stofna, hafa uppi eða verja réttarkröfur.
 - skráði einstaklingurinn hefur andmælt vinnslunni skv. 1. mgr. 21. gr. pvl. á meðan beðið er sannprófunar á því hvort hagsmunir ábyrgðaraðila gangi framar lögmætum hagsmunum hins skráða.

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Réttur til leiðréttingar

- Einstaklingur á rétt á að fá óáreiðanlegar persónuupplýsingar sem varða hann sjálfan leiðréttar án ótilhlýðlegrar tafar.
- Hinn skráði á einnig rétt á því, að teknu tilliti til tilgangs vinnslunnar, að láta fullgera ófullkomnar persónuupplýsingar
 - þ.m.t. með því að leggja fram yfirlýsingu til viðbótar við þær.
- Við vinnslu persónuupplýsinga ber að gæta að því að þær séu áreiðanlegar og uppfærðar eftir þörfum. Persónuupplýsingum sem eru óáreiðanlegar eða ófullkomnar, miðað við tilgang vinnslu þeirra, skal eyða eða leiðrétta án tafar.
- **Stjórnvöldum er almennt ekki heimilt að eyða gögnum að hluta eða í heild.**
 - þeim mun mikilvægara er að passa upphaflega skráningu, hvað þarf nauðsynlega að skrá og hvað þarf ekki að skrá!

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Réttur til eyðingar – rétturinn til að gleymast

- **Skráðir einstaklingar eiga í vissum aðstæðum rétt á að ábyrgðaraðilar eyði persónuupplýsingum um þá**
- **Ef einhver eftirtalinna ástæðna á við er ábyrgðaraðila skylt að eyða persónuupplýsingum án ótilhlýðilegar tafar:**
 - Persónuupplýsingarnar eru ekki lengur nauðsynlegar í þeim tilgangi sem lá að baki söfnun þeirra eða annarri vinnslu þeirra
 - Vinnsla persónuupplýsinga er byggð á samþykki einstaklingsins og hann dregur samþykki sitt til baka, og ekki er annar lagagrundvöllur fyrir vinnslunni
 - Einstaklingurinn andmælir vinnslunni og ekki eru fyrir hendi lögmætar ástæður fyrir henni sem ganga framár
 - Vinnsla persónuupplýsinganna var ólögmæt
 - Eyða þarf persónuupplýsingunum til að uppfylla lagaskyldu
 - Persónuupplýsingunum var safnað saman í tengslum við það þegar barni var boðin þjónusta í upplýsingasamfélaginu

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Réttur til eyðingar – rétturinn til að gleymast

- Skylda ábyrgðaraðila til eyðingar persónuupplýsinga **gildir ekki** að því marki sem vinnsla er nauðsynleg:
 - til að neyta réttarins til tjáningar- og upplýsingafrelsis.
 - til að uppfylla lagaskyldu, eða vegna verkefnis sem er unnið í þágu almannahagsmuna eða við beitingu opinbers valds sem ábyrgðaraðilinn fer með.
 - vegna almannahagsmuna á sviði lýðheilsu.
 - vegna skjalavistunar í þágu almannahagsmuna, rannsókna á sviði vísinda eða sagnfræði eða í tölfræðilegum tilgangi.
 - til að stofna, hafa uppi eða verja réttarkröfur.

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Réttur til eyðingar – rétturinn til að gleymast

- **Stjórnvöldum er almennt ekki heimilt að eyða gögnum – hvorki að hluta né í heild**
 - Sama á við um sveitarfélög, dómstóla og aðra aðila sem taldir eru upp í 14. gr. laga nr. 77/2014 um opinber skjalasöfn
 - Ástæðan er sú að á þeim hvílir skylda til að varðveita þau gögn sem verða til í tengslum við starfsemina og afhenda þau opinberu skjalasafni, í samræmi við ákvæði laga um opinber skjalasöfn
 - Þeim mun mikilvægara er því að passa upphaflega skráningu, hvað þarf nauðsynlega að skrá og hvað þarf ekki að skrá

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Flutningsréttur

- Flutningsréttur á við þegar einstaklingur hefur sjálfur afhent ábyrgðaraðila persónuupplýsingar um sig
- Einstaklingurinn á þá rétt á að fá persónuupplýsingar sem varða hann sjálfan á skipulegu, algengu, tölvulesanlegu sniði
- Ábyrgðaraðila ber að verða við ósk einstaklingsins um að fá persónuupplýsingarnar í hendur. Einstaklingurinn á að geta sent upplýsingarnar öðrum ábyrgðaraðila án þess að fyrri ábyrgðaraðilinn hindri það.
 - Hann á einnig rétt á að láta senda upplýsingarnar beint frá einum ábyrgðaraðila til annars, ef það er tæknilega framkvæmanlegt
- **Skilyrði þess að rétturinn eigi við:**
 - Vinnsla upplýsinganna byggist á samþykki hins skráða einstaklings eða samningi.
 - Vinnslan sé sjálfvirk.
- Flutningsrétturinn er ekki til staðar þegar vinnslan styðst við aðrar heimildir en samþykki eða samning.

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Andmælaréttur

- Einstaklingum er almennt heimilt að andmæla vinnslu um sig sjálfa þegar vinnslan byggist á:
 - nauðsyn vegna verkefnis sem unnið er í þágu almannahagsmuna eða við beitingu opinbers valds, eða
 - nauðsyn vegna lögmætra hagsmuna.
- Má þá ekki vinna upplýsingarnar frekar nema sýnt sé fram á mikilvægar lögmætar ástæður fyrir vinnslunni, sem ganga framar hagsmunum, réttindum og frelsi hins skráða
 - Einnig undanþága ef vinnslan er nauðsynleg til að stofna, hafa uppi eða verja réttarkröfur

Auknar kröfur til samþykkis

- Samþykki telst einungis hafa verið veitt ef hinn skráði hefur raunverulegt val um hvort hann samþykkir eða hafnar vinnslu persónuupplýsinga um sig
- Samþykki felur í sér **óþvingaða, sértæka, upplýsta og ótvíræða** viljayfirlýsingu hins skráða um að hann samþykki, með yfirlýsingu eða ótvíræðri staðfestingu, vinnslu persónuupplýsinga um hann sjálfan
- Það er hlutverk ábyrgðaraðila að meta hvort skilyrðum samþykkis hefur verið fullnægt

Auknar kröfur til samþykkis

- **Ópvingað**
 - Samþykkið þarf að vera veitt af fúsum og frjálsum vilja.
- **Sértækt**
 - Hinn skráði verður að vera upplýstur um hvaða persónuupplýsingar á að vinna með og í hvaða tilgangi. Hann á að hafa val um hvaða tilgang hann samþykkir og hvaða tilgang hann samþykkir ekki.
- **Upplýst**
 - Upplýsingagjöf af hálfu ábyrgðaraðila um vinnsluna, áður en samþykkis er aflað, er nauðsynleg til þess að hinn skráði skilji hvað hann er að samþykkja, afleiðingar samþykkis og að honum sé heimilt að afturkalla samþykki sitt.
- **Ótvírætt**
 - Samþykki verður einungis veitt með skýrri staðfestingu sem felur ávallt í sér einhvers konar aðgerð eða yfirlýsingu af hálfu hins skráða.

Helstu réttindi og úrræði hins skráða

Börnum veitt sérstök vernd

- **Persónuupplýsingar barna njóta sérstakrar verndar**, þar sem þau kunna að vera síður meðvituð um áhættu, afleiðingar og réttindi sín í tengslum við vinnslu persónuupplýsinga
- Mikilvægt er að hlúa vel að persónuvernd barna
 - fylgja ávallt meginreglum persónuverndarlaganna, og skal sanngirni til dæmis höfð að leiðarljósi við alla vinnslu.
- Sérstaklega áréttað í formálsorðum reglugerðarinnar
- Foreldrar og forráðamenn sjá yfirleitt um að samþykkja vinnslu persónuupplýsinga um börn sín.
 - Þjónusta í upplýsingasamfélaginu: börn yfir 13 ára þurfa ekki samþykki foreldra.

Persónuverndarfulltrúar

Almennt

- Persónuverndarfulltrúi er sá aðili sem ber sérstaka ábyrgð á málefnum fyrirtækisins eða stofnunarinnar sem tengjast persónuvernd.
- Í persónuverndarreglugerðinni er litið á persónuverndarfulltrúann sem **lykilstarfsmann** og mælir hún fyrir um skilyrði fyrir ráðningu hans, stöðu og verkefni.

Persónuverndarfulltrúar

Almennt

- Persónuverndarfulltrúar aðstoða fyrirtæki og stofnanir við að sinna innra eftirliti, upplýsa og ráðleggja vegna persónuverndarlöggjafarinnar, veita ráðgjöf við framkvæmd mats á áhrifum á persónuvernd, og eru tengiliðir við einstaklinga og Persónuvernd.
- Með vitundarvakningu og þjálfun starfsfólks sem tekur þátt í vinnslustarfsemi hefur persónuverndarfulltrúi eftirlit með því að gætt sé að vernd persónuupplýsinga.

Persónuverndarfulltrúar

Tilnefning og staða

- Persónuverndarfulltrúi skal tilnefndur á grundvelli faglegrar hæfni sinnar, einkum sérþekkingar á persónuverndarlögum og lagaframkvæmd á því sviði, auk getu sinnar til að vinna þau verkefni sem honum eru falin í reglugerðinni.
- Persónuverndarfulltrúar þurfa ekki að hafa sérstaka vottun sem persónuverndarfulltrúar til að geta gegnt umræddu starfi

Persónuverndarfulltrúar

Tilnefning og staða

- **Hvenær er skylt að tilnefna persónuverndarfulltrúa?**
 - Þegar vinnsla persónuupplýsinga fer fram hjá stjórnvaldi. Þetta á m.a. við um opinberar stofnanir og sveitarfélög.
 - Þegar meginstarfsemi ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila lýtur að vinnsluaðgerðum, sem fela í sér **umfangsmikið, reglubundið og kerfisbundið eftirlit** með einstaklingum.
 - Þegar meginstarfsemi ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila er **umfangsmikil vinnsla viðkvæmra persónuupplýsinga** eða persónuupplýsinga er varða **sakfellingar í refsimálum og refsiverð brot**.

Hlutverk persónuverndarfulltrúa

Fræðsla og ráðgjöf

- Persónuverndarfulltrúi á að upplýsa ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila og starfsmenn, sem annast vinnslu, um skyldur sínar samkvæmt persónuverndarlöggjöfinni og veita þeim ráðgjöf þar að lútandi.
 - Hann tryggir þannig að starfsfólk sem hefur aðgang að persónuupplýsingum fái nauðsynlega fræðslu og þjálfun á því sviði sem við á.
- Persónuverndarfulltrúi stuðlar að vitundarvakningu, sinnir fræðslu og framkvæmir reglulegar úttektir.

Hlutverk persónuverndarfulltrúa

Eftirlit með reglufylgni

- Til að sinna eftirliti með reglufylgni og aðstoða ábyrgðaraðila og vinnsluaðila við að fylgja persónuverndarreglugerðinni þarf persónuverndarfulltrúinn sérstaklega að:
 - safna upplýsingum til að greina vinnslustarfsemi,
 - greina og fylgjast með reglufylgni í starfseminni,
 - upplýsa, ráðleggja og koma á framfæri tillögum til ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila.

Hlutverk persónuverndarfulltrúa

Mat á áhrifum á persónuvernd (MÁP)

- Ef líklegt er að tiltekin tegund vinnslu geti haft í för með sér mikla áhættu fyrir réttindi og frelsi einstaklinga, einkum þar sem beitt er nýrri tækni og með hliðsjón af eðli, umfangi, samhengi og tilgangi vinnslunnar, skal ábyrgðaraðili láta fara fram mat á áhrifum fyrirhugaðra vinnsluaðgerða á vernd persónuupplýsinga áður en vinnslan hefst (MÁP).
- Ábyrgðaraðili og vinnsluaðili **skulu leita ráðgjafar hjá persónuverndarfulltrúanum**, sé hann til staðar, þegar matið er framkvæmt og er nauðsynlegt að skjalfesta í matinu þau ráð sem hann gefur.
 - Ef ekki er farið að ráðum persónuverndarfulltrúans þarf ábyrgðaraðilinn að skrásetja ástæður þess.

Hlutverk persónuverndarfulltrúa

Mat á áhrifum á persónuvernd (MÁP)

- **Persónuverndarfulltrúi skal m.a. veita ráðgjöf um eftirfarandi þætti:**

- hvort meta eigi áhrif á persónuvernd,
- hvaða aðferð eigi að beita við að matið,
- hvort matið eigi að fara fram innanhúss eða hvort útvista eigi verkefninu,
- hvaða tæknilegu og skipulagslegu öryggisráðstafanir þurfi að gera til að draga úr áhættu fyrir réttindi og frelsi hinna skráðu,
- hvort matið hafi farið fram með réttum hætti og hvort niðurstaða þess (að hefja umrædda vinnslu og hvaða öryggisráðstöfunum eigi að beita) sé í samræmi við kröfur um persónuvernd.

Hlutverk persónuverndarfulltrúa

Vinna með eftirlitsvaldinu

- Persónuverndarfulltrúi sinnir samskiptum við Persónuvernd og er tengiliður við stofnunina. Hann vinnur með Persónuvernd, t.d. vegna beiðni um fyrirframsamráð, og getur ávallt leitað til Persónuverndar til að fá ráðgjöf.

Hlutverk persónuverndarfulltrúa

Fyrirframsamráð

- Ef mat á áhrifum á persónuvernd skv. 35. gr. pvrgr. gefur til kynna að vinnslan myndi hafa mikla áhættu í för með sér, nema ábyrgðaraðilinn grípi til ráðstafana til að draga úr henni, skal ábyrgðaraðilinn hafa samráð við eftirlitsyfirvaldið áður en vinnsla hefst.
- Persónuverndarfulltrúi skal, skv. e-lið 35. gr. pvrgr., vera tengiliður fyrir eftirlitsyfirvaldið varðandi mál sem tengjast vinnslu, þ.m.t. fyrirframsamráð.

Persónuverndarfulltrúar

Önnur verkefni

- Verkefni persónuverndarfulltrúa eru ekki tæmandi talin í persónuverndarlöggjöfinni þar sem hún mælir fyrir um lágmarksverkefni hans.
- Löggjöfin kemur ekki í veg fyrir að persónuverndarfulltrúi sinni öðrum verkefnum
 - Engu að síður þarf að tryggja að önnur verkefni eða skyldur sem falin eru persónuverndarfulltrúanum **leiði ekki af sér hagsmunaárekstra** og að persónuverndarfulltrúinn **taki ekki ákvarðanir um vinnslu persónuupplýsinga**.

Persónuverndarfulltrúar

Önnur verkefni

- Nokkur dæmi um verkefni sem persónuverndarfulltrúi gæti haft undir höndum (hér er hvorki um tæmandi talningu að ræða né lögbundin verkefni persónuverndarfulltrúa):
 - Skrá yfir vinnslustarfsemi (vinnsluskrá)
 - Tilkynning um öryggisbrest
 - Stefna um persónuvernd (e. privacy policy)
 - Verkferlar og áætlanir
 - Samskipti við hinn skráða
 - Úrbætur og úttektir

Frekari upplýsingar

- Ný og endurbætt [vefsíða Persónuverndar](#)
 - Spurt og svarað
 - Leiðbeiningar Persónuverndar
 - Leiðbeiningar og fræðsluefni fyrir persónuverndarfulltrúa
 - Leiðbeiningar um öryggisbresti
 - Leiðbeiningar fyrir vinnsluaðila
 - Sniðmát af vinnsluskrá
 - O.fl.
 - Bæklingar
 - Annað fræðsluefni

Gagnlegir tenglar - ítarefni

- **Evrópska persónuverndarráðið (European Data Protection Board - EDPB)**
- https://edpb.europa.eu/edpb_en
- **Leiðbeiningar EDPB**
- https://edpb.europa.eu/our-work-tools/general-guidance/gdpr-guidelines-recommendations-best-practices_en
- **Leiðbeiningar og álit 29. gr. vinnuhópsins**
- https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/index_en.htm
- **Vefsíða Evrópuráðsins um persónuvernd:**
- <https://www.coe.int/en/web/data-protection/home>
- **Handbók um evrópska persónuverndarlöggjöf (Handbook on European data protection law)**
- <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b0cfa83-63f3-11e8-ab9c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-76364708>
- **Handbók ENISA um öryggi persónuupplýsinga (Handbook on Security of Personal Data Processing)**
- <https://www.enisa.europa.eu/publications/handbook-on-security-of-personal-data-processing>

Gagnlegir tenglar - ítarefni

- **Breska persónuverndarstofnunin – ICO**
- <https://ico.org.uk/>
- **Norska persónuverndarstofnunin - Datatilsynet**
- <https://www.datatilsynet.no/>
- **Danska persónuverndarstofnunin - Datatilsynet**
- <https://www.datatilsynet.dk/>
- **Sænska persónuverndarstofnunin – Datainspektionen**
- <https://www.datainspektionen.se/>
- **The International Association of Privacy Professionals (IAPP)**
- <https://iapp.org/>

Þetta kynningarefni er styrkt af
Evrópusambandinu - The European
Union's Rights, Equality and Citizenship
Programme (2014-2020).

**Kynningarefnið er unnið af Persónuvernd sem ber fulla ábyrgð á því.
Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins ber enga ábyrgð á notkun þeirra upplýsinga
sem kynningarefnið hefur að geyma.**

